

EIGENAARDIGE CHINEESCHE GENEESMIDDELEN.

Van een Chineeschen kennis kreeg ik uit China allerlei interessant materiaal, als fossielen en geneesmiddelen. Van de laatste zijn er twee zeer eigenaardig.

Het eerste heet Toen djoen ha tjao, letterlijk vertaald: winter, rups, zomer, gras; het bestaat, oppervlakkig gezien, uit stokjes, waarvan het onderstuk lichter bruinge-kleurd en het bovenstuk zwart is. Deze stokjes worden tot pakjes samen-gebonden en in den handel gebracht (fig. 1). Gelukkig kon een andere Chinees me de vertaling van den naam en andere inlichtingen verstrekken. In een zeer oud Chineesch boek over geneeskunde kon hij het volgende vinden: „De goede soort van dit geneesmiddel komt uit Soe Tjhwan en Kè Ting, de minder goede uit len Lam en Kiaw Tjioe. In den herfst leeft het dier, dat de medicijn levert, als een volwassen rups in den grond, bezit haartjes en beweegt zich tot in den zomer. Dan steken de haartjes van de rups boven den grond uit en het geheel verandert in een gras-soort. Wanneer men deze grassoort in den winter niet uit den grond haalt, dan verandert de plant weer in een rups. In de Chineesche geneeskunde denkt men, dat dit geneesmiddel goed is bij longen- en nierziekten en verder hoest verdrijft. Een afkooksel ervan smaakt iets zoet”.

Fig. 1. Een pakje van: toen djoen ha tjao.

Van den gever hoorde ik, dat deze zoogenaamde grassoort in den kouden tijd uit den grond komt en dan verzameld wordt. Legt men nu die stokjes in water, dan is het geheim ervan spoedig opgelost (fig. 2). Het ondereinde ervan is een rups, die door een parasitische schimmel, een *Cordyceps*-soort, aangetast is. In het najaar groeit uit het bovenstuk van de geheel door de schimmel bewoonde en gedooide rups het vruchtlichaam ¹⁾ uit, dat in gedroogden toestand zwart gekleurd is en dat door de bevolking verzameld en als geneesmid-

del gebruikt wordt.

De tweede soort medicijn (fig. 3) heet San dwhe, letterlijk vertaald: cicade en een plantensoort; het is een geneesmiddel voor kleine kinderen. Ik kon echter niet te weten komen, tegen welke ziekte het gebruikt wordt. Oppervlakkig bekeken lijkt het in gedroogden toestand iets op een inktvisch. Wordt het op dezelfde manier in water opgeweekt, dan blijkt het onderstuk een cicade te zijn en het bovenstuk het vertakte vruchtlichaam van een *Cordyceps* (fig. 4).

Het geslacht *Cordyceps* behoort tot de *Ascomycetes* en is na verwant aan *Claviceps purpurea* (FR.) TUL., dat het bekende moeder-koren of *Secale cornutum* vormt, dat in de geneeskunde gebruikt wordt. Bovenaan de steel (stroma) van de schimmel ontstaan in peritheciën de asci of sporenbuizen, waarin acht doorzichtige draad-vormige, veelcellige sporen gevormd worden, die voor de voortplanting en verspreiding dienen. Het geslacht *Cordyceps* is cosmopolitisch en tast allerlei insecten, hun larven en poppen aan, en is verder parasiet op onderaardsche

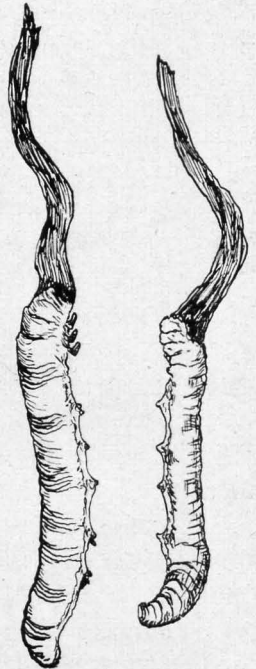

Fig. 2. Rups met vruchtlichaam van *Cordyceps*, uit een pakje toen djoen ha tjao.

¹⁾ Feitelijk is het een stroma, waarvan de top de peritheciën met asci bevat.

schimmels. In de literatuur vond ik vermeld *Cordyceps sinensis* (BERK.) SACC., op rupsen in Oost- en Centraal-Azië. Deze soort wordt bij de Chineezers als geneesmiddel onder den naam van Hia tsao tong tschung gebruikt. Omdat de schimmel zeldzaam en dus kostbaar is, werd ze alleen bij de keizerlijke familie als geneesmiddel aangewend. De rupsen, uit wier kopuiteinde het knotsvormige vruchtlichaam (eigenlijk: stroma) groeit, worden tot bundels gebonden en gedroogd. De vertaling van dit Chineesche woord kon ik niet krijgen en weet niet, of dit geneesmiddel hetzelfde als het eerstgenoemde is.

In Nederland vindt men in het najaar vrij dikwijls *Cordyceps militaris* (L.) LINK, den rupsendooder, een oranjerood zwammetje in den vorm van een knotsje, 3 — 6 c.M. lang en zittende op de leegte pop

of doode rups van bepaalde vlindersoorten, vooral van *Agrotis pronuba* L. Op Java vindt men eenige *Cordyceps*-soorten op insecten, als rupsen, vliegen, enz. Of ze door de bevolking voor het een of ander gebruikt worden, is me onbekend. In het gebergte van West-Java zag ik vrij dikwijls engerlingen, die door een *Cordyceps*-soort waren aangetast en die door de Soendanezen „koe-oek akar” of bewortelde engerling genoemd worden. De sporen van de schimmel, die op de larven van insecten, bijv. rupsen, terecht komen, vormen schimmeldraden, welke in de dieren dringen en langzamerhand het geheele lichaam doorwoekeren. De dieren sterven niet dadelijk, groeien nog, maar zijn traag en loom. Ze trachten zich in den grond te verpoppen; bij eenige soorten gelukt dit niet zooals in het eerst genoemde geval; soms vormt het dier nog een pop en sterft dan. Later groeit uit het lichaam van het dier het gesteelde vruchtlichaam uit.

De Heer ABDOEL GANI had de goedheid het materiaal iets vergroot, te teekenen.

DR. A. RANT.

Fig. 4. Cicade met vertakte *Cordyceps*, 't zelfde als fig. 3 na opwekking.

Fig. 3. Het geneesmiddel: san dwhe.

REUSACHTIG SUIKERRIET.

In een artikel onder de titel „Reisindrukken uit Kerintji”, voorkomend in het Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, tweede serie, deel XI, 1923, afl. 3, deelt de Heer H. WITKAMP o. a. iets mede omtrent suikerriet van buitengewone lengte, dat in Kerintji gekweekt wordt. „Suikerriet”, schrijft hij, „vindt men „allerwege in enkele stoelen bij de in de rijstvelden verstrooid staande huisjes; ook in „rijen geplant in de dorpsstraten. Er komen 2 variëteiten voor, een gele en een lichtpaarse „of ook wel paars en geel gevlekte; de paarse soorten ziet men echter niet zoo dikwijls. „Het riet kan 15 M. hoogte bereiken en wordt uitsluitend door stekken verkregen.